

може ефективно сприяти подоланню інформаційних бар'єрів серед людей похилого віку.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Постанова КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р. *Офіційний вісник України*. 2021 р., № 36, стор. 61, стаття 2154
2. Дія.Освіта. Дослідження цифрових навичок українців. Четверта хвиля (2025). URL: <https://osvita.diia.gov.ua/research>
3. Київська школа економіки та InfoSapience. Національне опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні: аналітичний звіт (березень, 2024). URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/48646/file/KSE_MoSP_UNICEF_report_Sociology_Ukr.pdf.pdf
4. КЗ «Публічна бібліотека Заводської міської ради»: Фейсбук сторінки. URL 1: <https://surl.li/bubrvt> URL 2: <https://surl.li/cqyeam>

Галина Лещук,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

КОМЕМОРАТИВНІ ПРАКТИКИ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** У статті акцентується увага на важливості комеморативних практик в контексті соціальної політики держави та соціальної роботи, як механізму її реалізації. Окреслені форми комеморативних практик, які можуть використовувати соціальні працівники у своїй професійній діяльності.*

***Ключові слова:** комеморація, комеморативні практики, соціальна політика, соціальна робота.*

Поняття «комеморативні практики» є зовсім новим для українського простору, оскільки надто довго в нашому суспільстві мало місце замовчування та викривлення історичної дійсності.

А. Киридон розуміє під комеморацією «сукупність публічних колективних практик, спрямованих на формування цінностей і моделей поведінки через ритуально оформлене утримання і відтворення

(повторення) в актуальній культурі значущих для групи, символічно виражених уявлень про минуле» [1, с. 7]. Таким чином, комеморація спрямована на створення спільних спогадів через вироблення певних ритуалів увічнення, вшанування осіб і подій, конструювання «місць пам'яті», які формують спільний соціальний, культурний, духовний простір.

О. Прохватилова, зосереджуючись на соціальних функціях комеморативних практик, наголошує на їх визначальній ролі в інституціоналізації суспільної пам'яті, впливі на соціальну згуртованість, нормативно-ціннісну систему та цивілізаційні зміни, формування національної ідентичності, забезпечення зв'язку поколінь та збереження традицій, а також легітимації політичної влади [2].

Попри те, що комеморацію частіше пов'язують зі сферою історії та культурології, вважаємо, що вона має стати чітко визначеним напрямом соціальної політики держави в умовах боротьби українського народу за свою національну самобутність та історичну правду.

Соціальна політика держави насамперед реалізується через закони, пільги та програми соціальної підтримки. Комеморація при цьому виконує роль символічного визнання, без якого матеріальна допомога часто сприймається громадянами як приниження, а не як гідна підтримка та вияв соціальної справедливості.

Як комеморативні практики реалізуються на практиці? Офіційне встановлення днів пам'яті (наприклад, День пам'яті захисників України, День пам'яті жертв голодоморів, День Героїв та інші) юридично й морально закріплює за певною групою статус тих, кого суспільство вшановує, або перед ким боргує. Таким чином, відбувається легітимізація статусу певних категорій осіб і це створює законне підґрунтя для виділення бюджетних коштів на їхню соціальну підтримку.

Довгий час певні соціальні групи, наприклад, люди з інвалідністю, постраждалі від домашнього насильства або депортовані особи залишалися ніби «невидимими» в офіційній історії. Включення їх у суспільний дискурс – це акт соціальної справедливості, який повертає цим людям голос і долає їх соціальну ізоляцію.

Комеморативні практики усе частіше сприяють формуванню інклюзивної політики через комеморативні об'єкти (акції, музеї, меморіали), які проєктуються з урахуванням безбар'єрності. Це стає взірцем для всієї соціальної інфраструктури міста чи країни.

Для соціальних працівників комеморація є терапевтичним методом роботи з індивідуальною та колективною травмою, особливо в громадах,

які пережили окупацію або стали плацдармом для бойових дій. Спільні ритуали пам'яті допомагають людям, які втратили близьких або домівки, екологічно прожити горе. Організація меморіальних заходів у громаді дає простір для виходу заблокованих емоцій, полегшує роботу з травмою та запереченням.

Часто використовується в соціальній роботі з літніми людьми або ветеранами терапія спогадами, коли спільне відновлення спогадів, створення «книг пам'яті» громади чи запис інтерв'ю допомагає людям відчувати свою цінність, знижує рівень депресії, долає соціальну самотність і запобігає когнітивним порушенням.

І, нарешті, після певних подій, наприклад, деокупації територій, соціальні працівники можуть використовувати комеморативні практики для відновлення соціальних зв'язків. Заснування алей пам'яті або створення музеїв допомагає громаді перетворити спільну травму на посттравматичне зростання.

Отже, в контексті соціальної роботи та соціальної політики комеморація перестає бути просто вшануванням пам'яті і стає інструментом соціальної терапії, інтеграції та захисту прав людини. Коли ми говоримо про вразливі групи населення, постраждалих від катастроф, воєн чи репресій, те, як суспільство їх згадує (або чому воно їх забуває), напряду визначає їхній соціальний статус та рівень підтримки.

Список використаних джерел:

1. Киридон А. Потенціал комеморативних практик у конструюванні національної ідентичності: концептуалізація проблеми. Історична пам'ять. 2020. № 1(42), С. 7–19.
2. Прохватолюва О. Соціальні функції комеморативних практик. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2024. Випуск 52. С. 31–44.

Галина Лещук,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

Олександра Войтюк,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота,